

Kryoprezervace a uchování genetických zdrojů

---

definice
metody
použití

Uchování genetických zdrojů

Ztráta genetických zdrojů je nenahraditelná.

- **původní rostlinné druhy** - výskyt v přirozených ekosystémech - jejich ohrožení je určeno podle míry ohrožení těchto ekosystémů.
- **vyšlechtěné kultivary** - udržovací šlechtění je pracné a nákladné

Uchování genetických zdrojů

- **Uchování semen** = nejběžnější a nejstarší metoda
- **Vegetativní orgány** - hlízy, kořeny, cibule, řízky

Uchování genetických zdrojů:

A. semena

Uchování semen klasicky = při normální teplotě
(max. 1 - 5 let)

Semenné banky = uchování semen na delší dobu
(při - 20°C)

ortodoxní semena - přežívají snížení obsahu vody
na 5-10%

rekalcitrantní semena - dehydratace nesmí
klesnout pod limit 12-30% → nelze
skladovat pod 0°C, tropické druhy pod 10°C

(kávovník, kakaovník, kokosová palma, kaučukovník,
z našich: dub, buk, jírovec, kaštanovník)

Uchování genetických zdrojů:

B. vegetativní orgány

uchovávání vegetativních orgánů

(hlízy, kořeny, cibule, řízky - brambory, česnek, réva, batáty, banánovník,)

rizika:

- choroby (houbové, virózy)
- škůdci
- nepříznivé podmínky (teplota, vlhkost...)
- pracné a nákladné (prostory, manipulace)

Genové banky *in vitro*

- **uchování aktivně rostoucích kultur**
- **uchování kultur v minimálním růstu**
- **kryoprezervace**

Uchování aktivně rostoucích kultur

- pracné - pasáže: dny, týdny, měsíc
- nákladné (energie, prostory)
- nebezpečí infekce
- nebezpečí somaklonální variability

představují paralelu ke klasické polní bance

hledaly se podmínky pro prodloužení
subkultivačního intervalu

Uchování kultur v minimálním růstu

- metody založené na kultivaci při snížené teplotě

rostliny z mírného pásma: 20 - 25°C   4 - 10°C

rostliny z tropů: 25 - 30°C   15 - 20°C

- metody založené na modifikaci složení kultivačního média - snížení koncentrace solí (MS1/2 - MS1/4),
přídavek osmotika - 3% manitol, 5% sacharóza, ABA
- metody založené na modifikaci plynného složení atmosféry v kultivačních nádobách

Uchování kultur v minimálním růstu

Výhody:

možnost vizuální kontroly

testování na patogeny - možnost mezinárodní výměny

menší nároky na prostor ($2\text{m}^2 \times 1 \text{ ha}$)

Problémy:

stres může mít vliv na regenerační schopnost

může být ovlivněna genetická stabilita - nutnost kontrol

(kritéria morfologická, cytologická, biochemická, molekulárně-biologická=DNA)

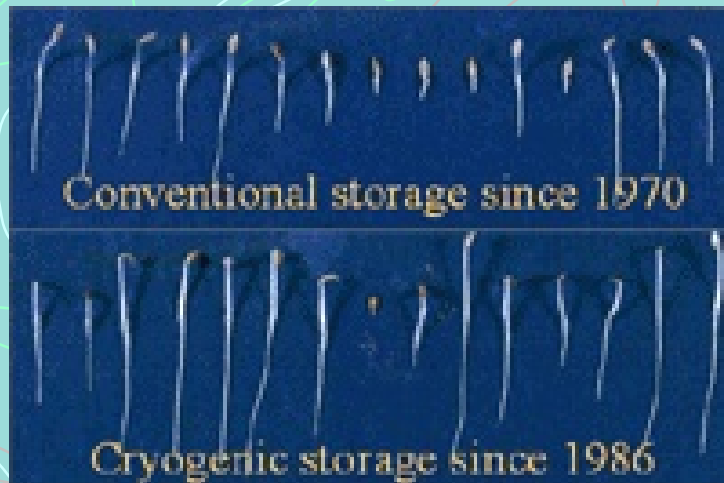
Solanum, Medicago, Fragaria, Prunus, Malus, Beta

Definice kryoprezervace

- uchování materiálu při nízkých teplotách, nejčastěji v tekutém dusíku (-196°C) (P. Debergh)
- neletální skladování pletiv nebo tkání při ultra nízkých teplotách (E. E. Benson)

Kryoprezervace semen

testování klíčivosti
skladovaných semen

Cíl kryoprezervace

uchování rostlinného materiálu po delší dobu
za účelem

- minimalizace růstu a vývoje *in vitro*
- uchování životaschopnosti a genetické stability
- zachování plného vývojového a funkčního potenciálu
- šetření pracnosti

Mechanismy kryo-poškození

- tvorba ledu
  - **extracelulární** - začíná dříve
  - **intracelulární** (nukleace) - velké ledové krystaly poškozují struktury organel = snaha o zmenšení velikosti krystalů ledu
- vlivy poškození různými roztoky

Přístupy ke kryoprezervaci

- **tradiční** = aplikace chemických kryoprotektiv a **kontrolované, pomalé** zmrazování
0,5 - 1°C/ min
(vyžaduje speciální přístroje)
- **novější** = **rychlé** zmrazování
vitrifikace
enkapsulace/dehydratace
(relativně dostupnější)

Možnosti kryoprotekce rostlinného materiálu

Chemická kryoprotektiva

- **penetrující** - ovlivňují biochemické a strukturální vlastnosti membrán, a tak zvyšují toleranci k mrazu (**DMSO**, glycerol, etylenglykol, prolin)
- **nepenetrující** - mají vliv většinou jako osmoticky dehydratační (**sacharóza**, manitol, sorbitol, **PVP**)

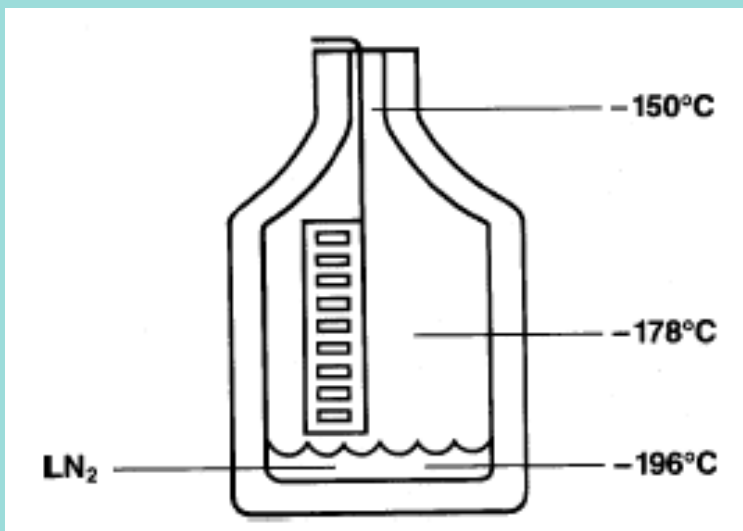

Pomalé kontrolované zmrazování

- aplikace chemických kryoprotektiv
- **postupné kontrolované** ochlazování pod bod mrazu (**-30 až -60°C**), pak vložení do tekutého dusíku
  - pomalé ochlazování zvyšuje dehydrataci buněk, což snižuje bod mrznutí
  - po zkoncentrování buněčných roztoků pomalým ochlazováním může být zbývající voda **vitřifikována** rychlým zmrazením
- zpětné rozmrazování má být co nejrychlejší

kryozkumavka

Ukládání vzorků do tekutého N₂

Přístroj Kryo10 pro klasickou kryoprezervaci

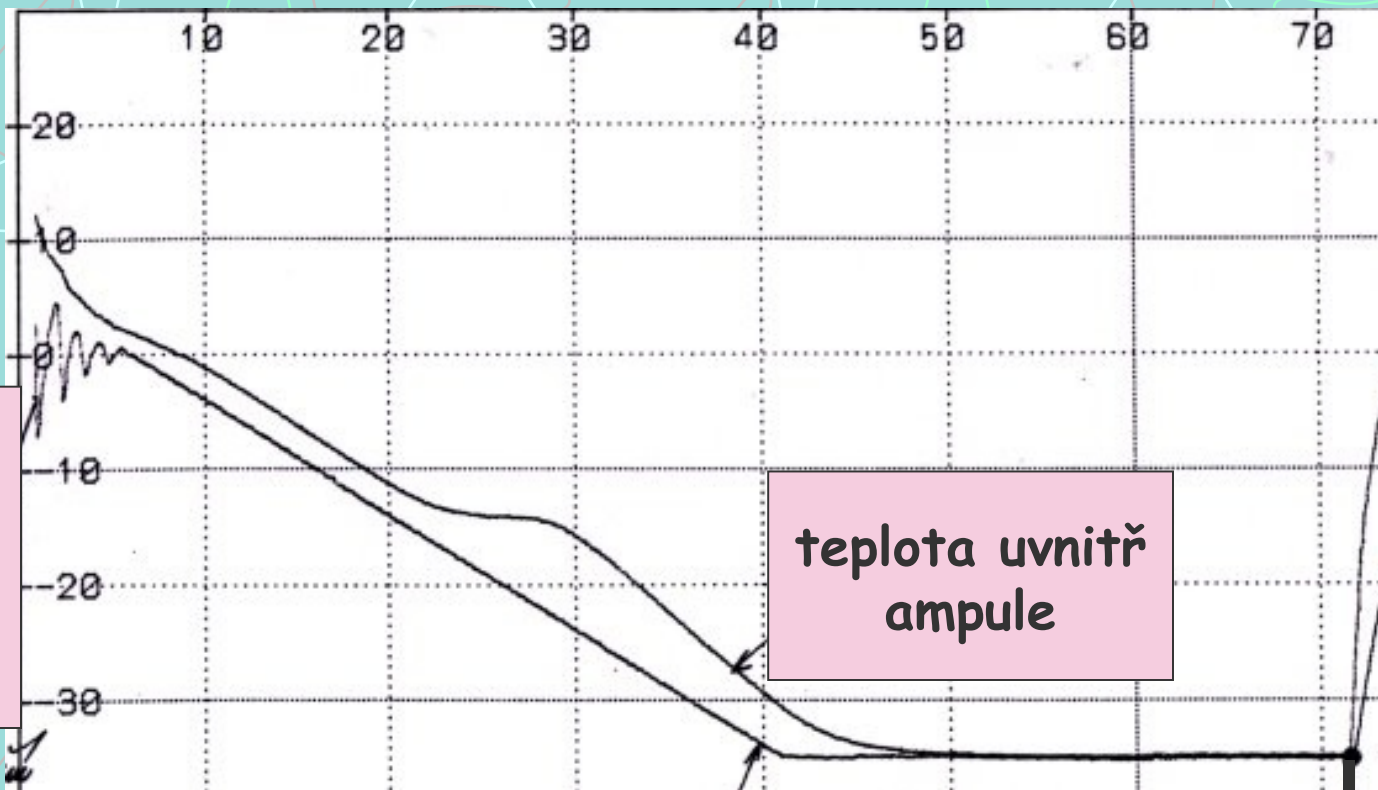

kontrolované pomalé zmrazování v kryozkumavkách

Průběh zmrazování vzorků kalusu

t/min/

T/°C/

netěsnosti ventilu při napouštění N_2

teplota uvnitř ampule

teplota uvnitř chlazeného prostoru

ampule do N_2

Vitrifikace

- proces **velmi rychlého zmrazení**, při kterém je zabráněno tvorbě ledových krystalů, protože vodný roztok je příliš koncentrovaný - zabránění nukleace ledových krystalů
- voda tuhne do tzv. **sklovitého** amorfního tvaru
- negativně může působit na životaschopnost materiálu vysoká koncentrace kryoprotektiv, která je nutná pro navození vitrifikace
- = nestabilní stav - může vést k tvorbě krystalů při zahřívání

Postup: „Enkapsulace / dehydratace“

kultura prýtů

otučení materiálu - zvýšená osmotická hodnota
média, snížená teplota kultivace

izolace meristémů

enkapsulace: přenos do 3% alginátu

nasátí alginátu s meristémem do špičky pipety

nakapání alginátu do 0,1 M roztoku CaCl_2

polymerace alginátu 30 min.

dehydratace:

osmotická (0,75M sacharóza) 1 - 5 dní

osušení ve sterilním vzduchu flow-boxu 1 - 4 hod

přenos vysušených kuliček do kryozkumavky

rychlé zmražení - vhození do N_2

Alginátové perly s vyrůstajícími prýty brambor
(*Solanum tuberosum*) z enkapsulovaných meristémů

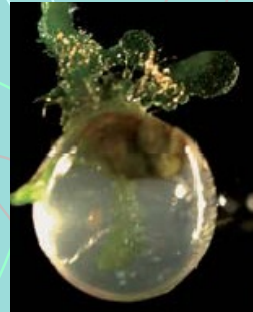
Uchování genetických zdrojů révy

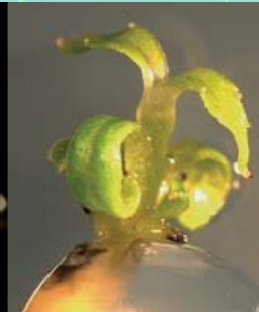
- krátkodobé skladování dospělých v zimě odebíraných řízků
řízky rašily po 1.5 roce skladování při -3°C
- hodnocení tolerance kryoexpozice meristémů vybraných linií z axenických kultur
- vývoj metod pro dlouhodobé uchování genetických zdrojů révy

Používání metody kryoprezervace v Kew

Lepisorus longifolia

Medusagyne oppositifolia,

Paralophia epiphytica

Pteris adscensionis

Příklady využití kryoprezervace meristémů

Německá sbírka mikroorganismů a buněčných kultur (DSMZ, Braunschweig, Německo) - meristémy 519 starých kultivarů brambor - metoda mrazení perel

International Potato Centre (CIP, Lima, Peru) - 345 kultivarů brambor - vitrifikace

K.U. Leuven, Belgie - 306 kultivarů banánu (1/4 ze světového počtu kultivarů) - vitrifikace

kasava, česnek, máta a australské ohrožené druhy

Příklady odkazů

dnes již vyžadují heslo

<http://scieng.abertay.ac.uk/plant/genebanking.htm>

http://www.ars-grin.gov/ncgrp/volk_lab.htm

on-line kurz kryoprezervace

http://www.ucalgary.ca/~kmuldrew/cryo_course/course_outline.html

manuál firmy Nalgene

<http://www.nalgenelabware.com/techdata/Technical/cryo.pdf>